

TIL O'QITISHDA AUTENTIK MATNLARDAN FOYDALANISHDA INNOVATSION METODLAR: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR

Lobarxon O'tkir qizi ERGASHEVA

*Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti 1-kurs doktoranti,
lobarkhonn.@icloud.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada til ta'limida autentik matnlardan foydalanishning nazariy asoslari, didaktik imkoniyatlari va innovatsion o'qitish texnologiyalari tahlil qilinadi. Autentik matnlar real kommunikativ vaziyatlar asosida o'quvchilarni tilni tabiiy kontekstdagi qo'llanish bilan tanishtiradi. Maqolada Task-Based Language Teaching (TBLT), Project-Based Learning (PBL), CLIL, multimodal yondashuv, korpus lingvistikasiga asoslangan o'qitish, ijtimoiy tarmoq matnlaridan foydalanish va gamifikatsiya kabi innovatsion metodlarning nazariy asoslari yoritiladi. Shuningdek, autentik materiallar yordamida kommunikativ, madaniy va kognitiv kompetensiyalarni rivojlantirish mexanizmlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: autentik matnlar, innovatsion metodlar, TBLT, PBL, CLIL, multimodal o'qitish, korpus lingvistika, raqamli pedagogika, kommunikativ kompetensiya, til o'qitish texnologiyalari.

So'nggi o'n yilliklarda til o'qitish paradigmasi sezilarli darajada o'zgardi. Lingvodidaktika sohasida konstruktivizm, kommunikativ yondashuv, sotsiokognitiv nazariya va ko'p modalli ta'lim konsepsiyalari ustuvorlik kasb etmoqda. Natijada til o'rgatish jarayoni faqat grammatik bilimni o'zlashtirishga qaratilgan tizimlardan chiqib, real kommunikatsiya, madaniy kompetensiya va mazmunli faoliyatga yo'naltirilgan integrativ modelga aylandi.

Autentik matnlar ana shu jarayonning markazida turadi. Chunki ular o'quvchini sun'iy darslik matnlaridan real hayot nutqiga olib kiradi. Ularni innovatsion pedagogik metodlar bilan uyg'un qo'llash ta'lim samaradorligini yanada oshiradi.

Autentik materiallardan foydalanish zamonaviy til o'rgatish metodikasi asosida yotadi. Quyidagi nazariy yondashuvlar ushbu materiallar samaradorligini ilmiy asoslab beradi:

- Stephen Krashenning "Input Hypothesis"iga ko'ra, til o'rganish uchun "i+1" darajadagi material kerak, ya'ni o'quvchining mavjud darajasidan biroz murakkabroq, ammo tushuniladigan matnlar samarali hisoblanadi. Autentik materiallar aynan shunday kontekstda mos tushadi.

- Vygotskiyning ZPD (Zone of Proximal Development) nazariyasi o'quvchining mustaqil hal qila olmaydigan, lekin pedagog ko'magida o'zlashtira oladigan sohani ifodalaydi. Autentik materiallar – bu murakkab, ammo ta'lim jarayoni ichida o'rganiladigan resursdir.

- CLT (Communicative Language Teaching) yondashuvi real til vositasida muloqotga asoslanadi. Unda autentik materiallar o'quvchining muloqotga kirishishini ta'minlaydi.

• Task-Based Learning nazariyasiga ko'ra, o'quvchi ma'lum topshiriqlar orqali til muhitiga tushadi. Masalan, autentik menyudan buyurtma tuzish, real sahifalardan mehmonxona bron qilish – til vositasida maqsadga erishish.

Kommunikativlikka qaratilgan (Communicative Language Teaching - CLT)

Bu yondashuv tilni o'rgatishda asosiy e'tiborni grammatik tuzilmalardan ko'ra muloqotga qaratadi. Autentik materiallar – CLT'ning ajralmas qismi bo'lib, quyidagicha qo'llaniladi:

• Ma'lumot almashinuvi asosida vazifalar (e.g., broshura asosida yo'nalishni tushuntirish),

• Madaniy muloqotni tushunishga qaratilgan topshiriqlar (e.g., reklama asosida muhokama),

• Real hayotga yaqin rollar va ssenariylar (e.g., aeroportda registratsiya).

Afzalligi – o'quvchi o'z fikrini mustaqil ifodalashni o'rganadi.

Vazifaga asoslangan (Task-Based Language Teaching - TBLT)

TBLTda til faqat mashq qilish ob'ekti emas, balki topshiriqni bajarish vositasi sifatida ko'riladi. Autentik materiallar ushbu topshiriqlarni real kontekstda tashkil etishda qo'llaniladi:

• Tashrif varaqasi asosida mehmonxona band qilish,

• Menyu asosida ovqat buyurtmasini tuzish,

• Voqea asosida intervyu o'tkazish.

Ushbu yondashuv mustaqil fikrlash, til muhitida faoliyat yuritish va real kommunikatsiyaga kirishish malakasini shakllantiradi.

Jurnalistik va mediamatnlar asosidagi metod

Yangi ommaviy axborot vositalaridan foydalanish (bloglar, yangilik portallari, YouTube) tilni zamonaviy kontekstdagi ko'rinishda o'rganishga xizmat qiladi:

• Madaniyatlararo tafovutni tahlil qilish,

• Media savodxonligini rivojlantirish,

• Real ijtimoiy mavzular asosida fikr yuritish.

Afzalligi – ijtimoiy-madaniy sezuvchanlikni va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

Madaniy integratsiyalangan metod

Autentik materiallar orqali til bilan birga madaniy mazmun ham beriladi. Masalan:

• Kino lavhalari orqali madaniy tafovutlarni tahlil qilish,

• Rasmiy va norasmiy muomala uslublarini solishtirish,

• Ommaviy axborot vositalarida milliy qadriyatlar ifodasi.

Bu yondashuv chet tilida nafaqat muloqot qilish, balki madaniy kontekstda moslashish qobiliyatini ham shakllantiradi. Har bir yondashuv autentik materiallardan turlicha foydalanadi: kimdir ularni muloqot vositasi sifatida, boshqalar esa topshiriqning asosi yoki madaniy tafakkur manbai sifatida ko'radi. Ammo umumiy xulosa shuki, autentik materiallar istalgan yondashuvda o'quvchining faol ishtirokini va til muhitida ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim vosita hisoblanadi.

Multimodal o'qitish texnologiyalari asosidagi:

Ko'p modalli ta'limda matnlar boshqa axborot shakllari bilan birlashadi:

• video reportajlar,

• audio intervyular,

- infografikalar,
- raqamli diagrammalar.

Multimodal input tilni ko'p kanalli idrok qilishga yordam beradi va murakkab til birliklarini oson tushunishga xizmat qiladi.

Korpus lingvistikasi asosida til o'rgatish

Autentik matnlar korpusi (COCA, BNC) orqali o'quvchilar:

- real kollokatsiyalar,
- qo'llanish chastotasi,
- sintaktik naqshlarni mustaqil tahlil qiladi.

Bu yondashuv "til qoidalarini yodlash" dan ko'ra real tilni tushunishga o'rgatadi.

Raqamli media va ijtimoiy tarmoq matnlari

Zamonaviy til o'qitish Twitter, Instagram, TikTok subtitrlari, bloglar kabi matnlarni faol qo'llaydi.

Afzalliklari:

- vaqtga mos,
- o'quvchi hayotiga yaqin,
- qisqa va kontekstual matnlar,
- Bu o'quvchilarni zamonaviy kommunikatsiya usullariga moslashtiradi.

Gamifikatsiya va autentik matnlarning integratsiyasi - O'yin elementlari o'qitishni motivatsion qiladi. Autentik matnlar o'yin elementlari bilan uyg'unlashtirilganda motivatsiya keskin oshadi.

Misollar:

- *"Finding Clues": real yangilik matnidan dalillar topish,
- *"Role-play game": intervyu matni asosida rollarga bo'linib ijro etish,
- *"Escape Room": matnlardagi ma'lumotlar orqali topishmoqlarni yechish,

Gamifikatsiya mantiqiy fikrlash, kreativlik va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Autentik Text Integration Model (ATIM)

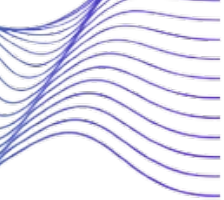
Maqolada taklif etilgan ATIM modeli quyidagi bosqichlardan iborat:

- Tayyorlov – mavzu va yoshga mos autentik material tanlash,
- Integratsiya – autentik kontentni TBL, PBL yoki gamifikatsiya bilan uyg'unlashtirish,
- Aktivlashtirish – o'quvchi mustaqil ishlab chiqarish bosqichi (nutq, yozuv, loyiha),
- Refleksiya – o'quvchi faoliyatini tahlil qilish.

Bu model turli yosh va darajadagi o'quvchilar bilan ishlashda moslashuvchanlik beradi.

Xulosa

Autentik matnlar til ta'limida klassik darsliklardan farqli ravishda real tilning kontekstdagi namunasini beradi. Ularni innovatsion metodlar – TBLT, PBL, CLIL, multimodal o'qitish, korpus lingvistika va raqamli pedagogika bilan uyg'un qo'llash o'quvchining: kommunikativ kompetensiyasini, tahliliy fikrlashini, madaniy savodxonligini, mustaqil o'quv strategiyalarini rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited.
2. Richards, J.C., & Rodgers, T.S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
3. Gilmore, A. (2007). "Authentic materials and authenticity in foreign language learning." *Language Teaching*, 40(2), 97–118.
4. Krashen, S.D. (1985). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
5. Widdowson, H.G. (1990). *Aspects of Language Teaching*. Oxford University Press.
6. Thornbury, S. (2006). *An A-Z of ELT: A Dictionary of Terms and Concepts Used in English Language Teaching*. Macmillan.
7. Попко, Т.Г. (2020). *Методика преподавания русского языка как иностранного*. М.: Глосса.
8. Мельникова, Н.Ю. (2017). "Аутентичные тексты как средство формирования социокультурной компетенции". *Русский язык за рубежом*, №1, с. 15–21.
9. Mavlyanova, D. (2025). "O'zbek tili darslarida autentik video matnlardan foydalanishning samaradorligi". *Til va adabiyot ta'limi*, №1, b. 42–49.
10. Normurodov, Z. (2022). "O'zbek tilini xorijiy til sifatida o'rgatishda metodik yondashuvlar". *Filologiya masalalari*, №4, b. 88–96.
11. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Longman.
12. ACTFL (2012). *Proficiency Guidelines 2012*. American Council on the Teaching of Foreign Languages.
13. Храмский, А.А. (2003). *Культура речевого общения*. М.: Логос.
14. Krashen, S.D. (1985). *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. Longman.
15. Лещова, И.А. (2020). "Образовательный потенциал аутентичных текстов". *Высшее образование сегодня*, №12, с. 58–61.
16. Tashkent State University of Uzbek Language and Literature (2021). *O'zbek tili A1 darajasi uchun o'quv dasturi va tavsiyalar*. Toshkent.